

УДК [342.951:351.84](091)(477)

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2020.1.08>**ЛЮДМИЛА СЕРГІЙВНА КАЦАЛАП,**

кандидат юридичних наук,

член редколегії наукового журналу «Право і безпека»,

Харківський національний університет внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-2740-1376>,e-mail: hnuvsresearcher@gmail.com**ГЕНЕЗИС ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

У статті досліджено та систематизовано сукупність наявних наукових надбань з питань виникнення, становлення і розвитку державної соціальної політики України. Здійснено історичний аналіз нормативно-правової бази соціальної сфери української держави з моменту ухвалення Декларації про державний суверенітет України дотепер. Прослідковано хронологічну послідовність утворення соціальних інститутів та законодавчого регулювання суспільних відносин у державі, що зумовило сучасний стан соціальної політики. Висвітлено складний шлях становлення сучасної соціальної політики України, її досягнення, слабкі сторони та перспективні напрямки розвитку. Визначено пріоритетні напрямки майбутніх наукових пошуків в означеній сфері.

Ключові слова: соціальна політика, державне управління, соціальна держава, сучасна соціальна політика України, державна політика, законодавство, історія соціальної політики.

*Оглядова стаття***Постановка проблеми**

Постійне удосконалення державної соціальної політики в Україні з урахуванням викликів сучасності є необхідною умовою сьогодення.

Конституцією України закріплено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. А тому утвердження прав людини, створення умов для їх повної реалізації – мета сучасного розвитку українського суспільства.

Новий етап розбудови нашої держави, інтеграційні прагнення та процеси, вплив світового співтовариства, внутрішні зміни – фактори, які сьогодні визначають вектори соціального, політичного, економічного, культурного розвитку України.

У зв'язку з цим в умовах необхідності прогресивного вдосконалення всіх механізмів державного управління одним із першочергових завдань українського суспільства є формування ефективної соціальної політики.

Високий рівень захищеності прав громадян та наявність чітко урегульованих законодавством соціальних гарантій є ознаками стабільного розвитку держави. Підвищення якості життєвого рівня, забезпечення благоустрою і соціальної справедливості в державі мають бути результатом реалізації ретельно сформованої та організованої соціальної політики.

У сукупності найбільш актуальних питань розвитку нашої держави, пов'язаних з подоланням негативних явищ у соціальному житті, особливої уваги потребує адміністративно-правове забезпечення органами державної влади надійного механізму соціального захисту населення.

Стан дослідження проблеми

Питання соціального розвитку держави є предметом дослідження фахівців різних галузей знань. Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічної бази з цієї проблематики зробили такі вчені, як В. Д. Бабкін, О. М. Бандурка, О. В. Бермічева, В. Г. Бульба, Н. В. Галіцина, Л. А. Князька, А. Є. Краковська, Ю. О. Литвин, О. В. Макарова, С. М. Прилипко, О. В. Родіонова, Д. Г. Севрюков, Т. В. Семігіна, О. В. Темченко, Ю. С. Шемшученко та ін. Безпосередньо дослідженням процесів виникнення та еволюції феномена соціальної держави займалися В. В. Деріга, Н. Б. Ларіна, Е. М. Лібанова, В. А. Скуратівський, Г. М. Юрчик, Л. В. Ярова. Незважаючи на охоплення вченими багатьох аспектів соціальної сфери суспільного життя, невизначеними залишається багато питань, без вирішення яких неможливо створити умови для дієвих соціальних реформ.

Зважаючи на існуючий вітчизняний досвід наукових досліджень, а також беручи до уваги те, що сьогодні діяльність у сфері міжнародного

співробітництва базується на дотриманні міжнародних стандартів прав людини, принципу неподільності міжнародного миру і міжнародної безпеки, визнання пріоритету загальнолюдських цінностей, актуальності набувають питання визначення та наукового обґрунтування засад виникнення, формування та реалізації сучасної державної соціальної політики в Україні.

Мета і завдання дослідження

Метою цього дослідження є систематизація знань про становлення і розвиток державної соціальної політики України, що зумовило її сучасний стан, про сутність адміністративно-правового забезпечення органами державної влади механізму соціального захисту населення та встановлення перспективних напрямків досліджень у цій галузі. Досягнення окресленої мети можливе шляхом здійснення аналізу наявних теоретичних знань, юридичної літератури та нормативно-правової бази у сфері формування і реалізації державної соціальної політики в Україні.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна дослідження полягає у здійсненні наукового аналізу адміністративно-правових засад виникнення, формування та реалізації сучасної державної соціальної політики в Україні з урахуванням досягнень науки адміністративного права та використання новітніх методів пізнання. Очікувані результати дослідження полягають у можливості подальшого застосування отриманих наукових положень і висновків у процесі реформування та удосконалення механізмів здійснення соціальної політики в державі. Одержані результати наукового дослідження можливо буде застосовувати в науково-дослідній діяльності для подальшого опрацювання теоретико-методологічних питань формування та реалізації державної соціальної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу

Історія вивчення соціальної політики як функції державного управління починається з другої половини XIX століття. У цей період відбувається усвідомлення необхідності регулювання державою соціально-економічних процесів. Готовність і прагнення допомагати тим, хто потребує підтримки, були притаманні людям віддавна, але саме соціальні та економічні процеси, наукові пошуки того періоду часу увінчалися ідеєю відповідальності держави за добробут кожного члена суспільства. Починається формування фундаменту соціальної держави.

Як зауважують Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська, «Соціальна держава стала конструктивною відповіддю на недосконалість «правової держави» в її класичному ліберальному тлумаченні». Проголошення пріоритетів індивідуальної свободи та неутручання держави у справи громадянського суспільства не захистили суспільство від значної соціальної нерівності [1, с. 84].

Як зазначають О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук та О. В. Панькова, соціальна безпека є категорією універсальною – політичною, юридичною, освітньою, науковою, управлінською тощо. І кожен цей аспект є для людини життєво важливим. Стан небезпеки для кожного члена суспільства є деструктивним фактором, він негативно впливає на якість життя і змушує зосереджувати всі зусилля на пошуку захисту від порушення прав і свобод. Знаходячись в умовах постійної небезпеки, люди не здатні до повноцінного соціального розвитку. Тому соціальні небезпеки, які виникають на особистісному та суспільному рівнях, є результатом неефективного державного управління [2, с. 12].

Визнаючи той факт, що соціальна політика як феномен та вся соціальна термінологія беруть своє коріння в країнах західної Європи, необхідно зауважити, що українська історія має свій багатий досвід розбудови соціальної держави, що є вагомим підґрунтям для подальшого покращення та модернізації сучасного механізму формування та реалізації державної соціальної політики в Україні.

Як вважають В. А. Скуратівський та О. М. Палій, «В Україні термін «соціальний захист» почали вживати тільки в умовах переходу до ринку і як його атрибут», хоча в різних формах він був притаманний українському суспільству завжди [3, с. 91].

Зокрема, Л. В. Ярова зазначає, що роботи вітчизняних науковців, які здійснюють дослідження питань соціальної політики, умовно діляться на дві групи. До першої слід віднести праці загального характеру, що висвітлюють питання формування та розвитку соціальної політики в Україні, друга ж присвячена проблемам європейської інтеграції [4, с. 3].

Необхідно зауважити, що важливо розглядати еволюційні процеси соціальної сфери суспільного життя з урахуванням двох нерозривно пов'язаних аспектів. Перший – це усвідомлення ролі держави в суспільному житті, її відповідальності за добробут кожного члена суспільства, що є результатом соціально-економічних процесів, другий – це безпосереднє закріплення відповідних норм на законодавчому рівні.

Звертаючись до історії української державності, необхідно почати з того, що, безсумнівно, Декларація про державний суверенітет України¹ була фундаментом побудови соціальної, правової держави. З її прийняттям розпочався новий етап української історії. У ній були визначені основні засади політичного, економічного, соціального і духовного розвитку народу України та пріоритетність всебічного забезпечення прав і свобод людини, повага до національних прав усіх народів. Необхідно зауважити, що підґрунтям нормативно-правового забезпечення соціальної сфери в Україні стали міжнародні законодавчі акти, спрямовані на забезпечення прав і свобод людини. Це, зокрема, Загальна декларація прав людини², в преамбулі якої зазначено про необхідність захисту прав людини владою закону з метою уникнення застосування нею як останнього засобу повстання проти пригнічення; Європейський кодекс соціального забезпечення³, що наголошує на доцільності узгодження відрахувань на соціальне забезпечення в країнах – членах Ради Європи; Європейська соціальна хартія⁴, в якій визначено, що здійснення соціальних прав повинно забезпечуватися без будь-якої дискримінації за ознакою раси, віросповідання, статі, кольору шкіри, національної належності чи соціального походження, політичних переконань, та зазначено про необхідність спільно зробити все можливе для підвищення життєвого рівня та поліпшення соціального забезпечення населення міст і селищ за допомогою використання відповідних установ та здійснення необхідних заходів; інші міжнародні угоди, які визначають механізми співпраці та взаємної підтримки або цільового забезпечення окремих прав громадян тощо.

¹ Декларація про державний суверенітет України : від 16.07.1990 № 55-XII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12> (дата звернення: 06.02.2020).

² Загальна декларація прав людини : від 10.12.1948 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 06.02.2020).

³ Європейський кодекс соціального забезпечення : від 15.04.1964 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329 (дата звернення: 06.02.2020).

⁴ Європейська соціальна хартія : від 18.10.1961 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062 (дата звернення: 06.02.2020).

До речі, В. Г. Бульба зазначає, що «аналіз сутності та змісту соціальних функцій держави актуалізується наявністю низки факторів демократичного державотворення в українському суспільстві, яке з урахуванням інституційних та географічних факторів зорієнтоване на європейський вектор» [5, с. 3].

Досить детально В. В. Деріга визначає послідовність прийняття основних нормативно-правових актів, що мали значення для розвитку соціальної сфери нашої держави з моменту проголошення її незалежності. Важливо відмітити, що особливої уваги заслуговує прийнятий у липні 1991 р. Закон України «Про мінімальний споживчий бюджет»⁵ з тієї точки зору, що саме цей бюджет ставав основою для подальшого розрахунку соціальних виплат. У преамбулі Закону було зазначено, що саме він закладає основи соціального захисту та соціальних гарантій для населення України. У цей період було прийнято ще низку законів, що врегульовували питання соціального забезпечення та соціального захисту різних категорій осіб [6, с. 72–79].

Важливим етапом створення національної системи соціального забезпечення населення України було ухвалення 21 грудня 1993 р. Концепції соціального забезпечення населення України⁶. У Концепції було закладено правові засади соціального забезпечення населення та розроблено механізми забезпечення дотримання державних гарантій з урахуванням існуючого рівня економіки. Соціально-економічна ситуація, що склалася, зумовила необхідність вироблення сучасного механізму соціального забезпечення населення. Розроблено механізм поступового впровадження нових елементів соціального забезпечення та дотримання певної наступності. Концепцією було визначено етапи реформи соціального забезпечення. На першому етапі, який характеризується кризовими явищами в економіці, зберігаються діючі механізми соціального забезпечення в комплексі з посиленням його адресності, уточненням рівня забезпеченості,

⁵ Про мінімальний споживчий бюджет : Закон України від 03.07.1991 № 1284-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1284-12> (дата звернення: 06.02.2020).

⁶ Концепція соціального забезпечення населення України : затв. Постановою Верховної Ради України від 21.12.1993 № 3758-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3758-12> (дата звернення: 06.02.2020).

в разі якого людина отримує право на соціальну допомогу, розробляються основи законодавства про соціальне страхування громадян тощо. На другому етапі, що має відбутися в умовах стабілізації становища в економіці, має бути прийнято комплекс нормативно-правових актів та здійснено необхідні організаційно-фінансові заходи для успішної реалізації реформи соціального страхування.

Після прийняття Конституції України¹ було затверджено Основні напрями соціальної політики на 1997–2000 роки². Було визначено стратегічні цілі та основні завдання соціальної політики на цей період часу. Документ містить аналіз фактичного стану соціальних процесів того часу та визначає порядок здійснення завдань з удосконалення різних соціальних сфер та механізмів соціального забезпечення вразливих категорій громадян.

Пізніше було прийнято Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування³, закони «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»⁴, «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням»⁵, «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»⁶ тощо.

А 24 травня 2000 р. Президент України підписав указ «Про основні напрями соціальної політики на період до 2004 року»⁷. Цим документом поряд з іншими визначається пріоритетний напрям державної політики у сфері релігійного життя та пріоритетні напрями етнонаціональної та мовної політики.

Протягом 2003–2005 рр. було прийнято закони стосовно реформування механізму пенсійного забезпечення, також визначним є те, що було закріплено засади надання соціальних послуг у Законі «Про соціальні послуги»⁸, а також прийнято низку законів, спрямованих на захист окремих категорій громадян, таких як діти війни, діти-сироти або позбавлені батьківського піклування, бездомні громадяни та ін.

У Концепції реформування системи соціальних послуг⁹, прийнятій у 2007 р. зазначається, що за останні 10 років було прийнято більше 20 законів, якими визначено державні гарантії щодо надання соціальної допомоги різним категоріям населення. Однак наявної нормативної бази недостатньо для забезпечення гарантування та належного рівня якості соціальних послуг. Тому цією Концепцією було визначено цілі, завдання та стратегічні напрями реформування системи соціальних послуг.

Незважаючи на таку значну кількість діючих законодавчих актів у соціальній сфері, комплексне дослідження Центру громадської експертизи 2009 року показало, що фактичними ознаками, притаманними законодавству у

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 06.02.2020).

² Про основні напрями соціальної політики на 1997–2000 роки : Указ Президента України від 18.10.1997 № 1166/97 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166/97> (дата звернення: 06.02.2020).

³ Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр> (дата звернення: 06.02.2020).

⁴ Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02.03.2000 № 1533-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> (дата звернення: 06.02.2020).

⁵ Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням : Закон України від 18.01.2001 № 2240-III // БД «Законодавство України»

ни» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2240-14> (дата звернення: 06.02.2020). Втратив чинність.

⁶ Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 № 2017-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14> (дата звернення: 06.02.2020).

⁷ Про основні напрями соціальної політики на період до 2004 року : Указ Президента України від 24.05.2000 № 717/2000 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/717/2000> (дата звернення: 06.02.2020).

⁸ Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 № 966-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (дата звернення: 06.02.2020). Втратив чинність.

⁹ Концепція реформування системи соціальних послуг : затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.04.2007 № 178-р // Урядовий портал : офіц. сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/75221955> (дата звернення: 06.02.2020). Втратила чинність.

сфері соціального забезпечення того часу, є його непослідовність і безсистемність. У законодавчих актах знаходять своє відображення принципово відмінні концепції та підходи, серед яких домінують радянська та європейська моделі. Також наголошено на тому, що після прийняття Закону України «Про соціальні послуги» 2003 р., який фактично забезпечував перехід до європейської моделі, неодноразово законодавці поверталися до притаманних радянській моделі підходів до встановлення нових видів соціальних виплат і пільг [7, с. 6].

У серпні 2012 р. було ухвалено Стратегію реформування системи надання соціальних послуг¹. Аналіз ситуації, наведений у Стратегії, свідчить про те, що існуюча система надання соціальних послуг є не досить ефективною. На адміністративно-територіальному рівні не було запроваджено ефективних механізмів раннього виявлення осіб, планування та надання соціальних послуг відповідно до потреб громадян. А той факт, що система надання соціальних послуг залежить від існуючого комплексу закладів та установ комунальної власності з надання соціальних послуг, унеможливорює належне задоволення потреб громадян. Наявна система надання соціальних послуг задовольняє лише невідкладні потреби вразливих груп населення і не спрямована на профілактику та запобігання виникненню складних життєвих обставин. Серед завдань Стратегії – запровадження механізму запобігання виникненню складних життєвих обставин, модернізація наявної інфраструктури соціальних послуг та забезпечення підвищення статусу соціальних працівників, а також удосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації таких фахівців.

Пізніше, 25 серпня 2015 р., було прийнято Національну стратегію у сфері прав людини². У розділі «Забезпечення права на працю та соціальний захист» зазначається, що держава не повною мірою забезпечує реалізацію прав громадян на працю та соціальний захист. Дію-

ча система соціального захисту є малоефективною, а її фінансування – обтяжливим для державного бюджету. А існуючий економічний стан держави погіршує ситуацію у сфері соціального захисту та зайнятості населення. Серед очікуваних результатів реалізації Стратегії в соціальній сфері – утворення ефективної системи соціального захисту, яка відповідає можливостям держави та запровадження альтернативних державним джерел фінансування системи соціального захисту.

Безперечно, система соціального забезпечення населення, що протягом тривалого часу не є ефективною, потребує докорінних змін та запровадження нових механізмів регулювання, що відповідають вимогам часу.

Так, 17 січня 2019 р. було прийнято новий Закон України «Про соціальні послуги»³. Якщо попереднім законом визначалися основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, то новий Закон визначає основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг, спрямованих на профілактику складних життєвих обставин, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків.

Новелою цього Закону є оновлене визначення терміна «складні життєві обставини», в якому надається перелік 16-ти чинників, що можуть спричинити такі обставини, а також, на відміну від попереднього, Закон дозволяє застосовувати цей термін як до окремої особи, так і до сім'ї, що опинилася в таких обставинах.

Законом запроваджується створення Ресурсу надавачів та отримувачів соціальних послуг, у тому числі з метою профілактики, подолання та мінімізації наслідків складних життєвих обставин. Установлюється класифікація соціальних послуг за спрямуванням, за типами, за місцем надання та за строком надання. Закріплюється перелік базових соціальних послуг.

Важливо, що підставою для розгляду питання надання соціальних послуг тепер може бути не тільки заява особи, яка потребує допомоги, а й звернення або повідомлення інших осіб в інтересах осіб/сімей, які потребують соціальних послуг. У такий спосіб механізм раннього виявлення осіб, які потребують допомоги, має шанс на більш ефективну реалізацію.

¹ Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.08.2012 № 556-р // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-p> (дата звернення: 06.02.2020).

² Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини : Указ Президента України від 25.08.2015 № 501/2015 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015> (дата звернення: 06.02.2020).

³ Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 06.02.2020).

У Законі запроваджуються такі поняття, як «ведення випадку», що означає здійснення процесу надання соціальних послуг, який складається з відповідних етапів та «послуги, що надаються екстренно (кризово)» у разі наявності загрози життю чи здоров'ю особи.

Конкретизація та чіткість термінології цього Закону, а також запровадження нових механізмів здійснення соціального захисту населення, безперечно, є його позитивною стороною. Якість і результати його реалізації – питання часу. Однак, безумовно, система соціального захисту нашої держави потребує ефективних змін на всіх рівнях.

Висновки

Як зауважили Е. А. Афонін, О. М. Бандурка та А. Ю. Мартинов, «динаміка соціально-історичних змін нагадує соціальному вченому про надзвичайну складність природи соціального, що її утворив тривалий розвиток людини» [8. с. 4].

Сьогодні українське суспільство знаходиться перед історичним викликом – обранням варіанту подальшого шляху розвитку. Необхідною умовою цього є виваженість, що ґрунтується на чесному, неупередженому аналізі сучасного становища, без якого подолання негативних явищ неможливе [9, с. 7].

Проведений аналіз наукових досліджень та історії формування нормативно-правової бази показали складний шлях становлення сучасної соціальної політики України, її слабкі сторони, що зумовлюють пріоритетні напрями майбутніх наукових пошуків.

Необхідно зауважити, що запорукою ефективного вдосконалення соціальної політики на всіх рівнях державного управління в сучасних умовах є ефективний, узгоджений, розумно спланований та стрімкий перехід від слів до дій, від удосконалення законодавства до його чіткого та компетентного виконання всією сукупністю суб'єктів, що взаємодіють на всіх етапах організації надання соціальних послуг.

Список бібліографічних посилань

1. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2013. 536 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10902/1/Gromad_suspilstvo_2013.pdf (дата звернення: 06.02.2020).
2. Новікова О. Ф., Сидорчук О. Г., Панькова О. В. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.
3. Скуратівський В. А., Палій О. М. Основи соціальної політики : навч. посіб. Київ : МАУП, 2002. 200 с.
4. Ярова Л. В. Теоретико-прикладний аналіз соціальної політики в наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія: Політологія. Соціологія. Право. 2012. № 1. С. 57–62.
5. Бульба В. Г. Соціальні функції держави в умовах управління змінами. *Державне управління*. 2013. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2013-2/doc/5/01.pdf> (дата звернення: 06.02.2020).
6. Деріга В. В. Соціальна і гуманітарна політика : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. 178 с.
7. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи реформування / Центр громадської експертизи. Київ, 2009. 104 с. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/programs_law_areas_publ_2028_ua_law.pdf (дата звернення: 06.02.2020).
8. Афонін Е. А., Бандурка О. М., Мартинов А. Ю. Соціальні цикли: історико-соціологічний підхід. Харків : Золота миля, 2008. 504 с. URL: <http://nbuvip.gov.ua/materials/Afonin/cykly.pdf> (дата звернення: 06.02.2020).
9. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір: збірник наукових статей / О. Г. Злобіна, Н. В. Костенко, М. О. Шульга та ін. ; за наук. ред. М. О. Шульги. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2017. 198 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/journal/analizap.pdf> (дата звернення: 06.02.2020).

Надійшла до редколегії 10.02.2020

КАЦАЛАП Л. С. ГЕНЕЗИС ГОСУДАРСТВЕННОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ: АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

В статье исследована и систематизирована совокупность имеющихся научных достижений по вопросам возникновения, становления и развития государственной социальной политики Украины. Осуществлен исторический анализ нормативно-правовой базы социальной сферы украинского государства с момента принятия Декларации о государственном суверенитете Украины по настоящее время. Прослежена хронологическая

последовательность образования социальных институтов и законодательного регулирования общественных отношений в государстве, что обусловило современное состояние социальной политики Украины. Освещен сложный путь становления современной социальной политики Украины, ее достижения, слабые стороны и перспективные направления развития. Определены приоритетные направления будущих научных изысканий в указанной сфере.

Ключевые слова: социальная политика, государственное управление, социальное государство, современная социальная политика Украины, государственная политика, законодательство, история социальной политики.

KATSALAP L. S. GENESIS OF STATE SOCIAL POLICY OF UKRAINE: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECT

The author of the article studies and systematizes the set of available scientific achievements on the origin, formation and development of state social policy of Ukraine, considering the fact that one of the priorities of Ukrainian society in the need for progressive improvement of all mechanisms of public administration is the formation of effective social policy. And taking into account the aggregate of the most urgent issues of the development of our state, connected with overcoming the negative phenomena in a social life, the administrative and legal provision of the reliable mechanism of social protection of the population by public authorities requires particular attention. The author of the research analyzes the historical and legal base of the social sphere of the Ukrainian state since the adoption of the Declaration of State Sovereignty of Ukraine until now. It is emphasized that international legislation aimed at ensuring human rights and freedoms became the basis of regulatory and legal provision of the social sphere in Ukraine.

It is noted that the analysis of the content of social functions of the Ukrainian state is characterized by the presence of factors of democratic state formation in the society that is focused on the European vector. The author followed the chronological sequence of the formation of social institutions and legislative regulation of social relations in the state, which led to the current state of social policy. The difficult way of the formation of modern social policy of Ukraine, its achievements, weaknesses and perspective directions of the development are highlighted. The author defines the priority directions of future scientific researches in the specified sphere.

Key words: social policy, public administration, social state, modern social policy of Ukraine, state policy, legislation, history of social policy.